

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jan Raška

VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI POŽÁRNÍ OCHRANY A OCHRANY
OBYVATELSTVA V OLOMOUCKÉM KRAJI

Olomouc 2019

vedoucí práce: doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Olomouckém kraji se zabývá historií zavedení dané tematiky, vzdělávacím programem a jeho realizací v Olomouckém kraji.

V praktické části je představen vzdělávací program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ pro žáky na základních školách. Je provedeno dotazníkové šetření mezi žáky základních škol, ověřující znalosti žáků v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Dále je v praktické části navržena vlastní pomůcka pro výuku vzdělávacího programu s využitím interaktivní tabule.

Cílem práce je představit výchovu dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Olomouckém kraji a ověřit, zda žáci předávaným informacím rozumí. Hypotéza předpokládá, že vzdělávání žáků základních škol je dostatečné, a že žáci jsou schopni získané poznatky využít.

Klíčová slova

požární ochrana, ochrana obyvatelstva, preventivní výchova, vzdělávací program

The Annotation

The Bachelor thesis The Education of children within the field of fire protection and protection of the population in Olomouc region deals with the history of introduction of the given topic, the educational program and its implementation in Olomouc region.

The practical part introduces the educational program "The Education of children within the field of fire protection and protection of the population" for pupils in elementary schools. A questionnaire survey is carried out among pupils of elementary schools, verifying students' knowledge of fire protection and population protection. Furthermore, the practical part is designed for teaching the educational program using an interactive whiteboard.

The purpose of the thesis is to introduce the children's education about fire protection and population protection in the Olomouc Region and to verify whether the pupils understand the information. The hypothesis assumes that the education of elementary school pupils is sufficient and if pupils are able to use the acquired knowledge.

Key words

fire protection, population protection, preventive education, educational program

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedené zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 19. 6. 2019

Jan Raška

Poděkování

Touto cestou děkuji doc. PaedDr. Marcele Musilové, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení a podněty při zpracování bakalářské práce, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytla. Rovněž bych rád poděkoval svým blízkým za veškerou podporu poskytnutou v průběhu studia.

OBSAH

ANOTACE.....	2
KLÍČOVÁ SLOVA	2
THE ANNOTATION	2
KEY WORDS	2
PROHLÁŠENÍ.....	3
PODĚKOVÁNÍ	4
OBSAH.....	5
1 ÚVOD	8
2 CÍL PRÁCE	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
3 LEGISLATIVNÍ OPORA.....	10
4 HISTORIE PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉHO PROGRAMU.....	13
5 REALIZACE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	15
5.1 ZPŮSOB REALIZACE PROJEKTU	15
5.1.1 Příprava instruktorů – výcvik pro základní školy.....	15
5.1.2 Působení instruktorů na školách.....	15
5.1.3 Další formy výuky.....	16
5.1.4 Tvorba a distribuce metodických a propagačních materiálů.....	16
5.2 ROZDĚLENÍ ÚROVNĚ ÚČASTNÍKŮ PROGRAMU	16
5.2.1 Instruktor.....	16
5.2.2 Koordinátor.....	16
5.2.3 Lektor	17
5.3 VYMEZENÍ CÍLOVÉ POPULACE	17
5.4 PŘEHLED TÉMAT VÝUKY	17
6 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÝ PROGRAM V OLOMOUCKÉM KRAJI.....	19
PRAKTICKÁ ČÁST	21
7 OBSAH A NÁPLŇ METODICKÉ ČÁSTI VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU „VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI POŽÁRNÍ OCHRANY A OCHRANY OBYVATELSTVA“	21
7.1 TEMATICKÉ ČLENĚNÍ BLOKŮ PRVNÍHO CYKLU (1. STUPEŇ ZŠ).....	21
7.1.1 První hodina – 60 minut.....	21
7.1.2 Druhá hodina – 60 minut	27
7.2 TEMATICKÉ ČLENĚNÍ BLOKŮ DRUHÉHO CYKLU (2. STUPEŇ ZŠ)	29
7.2.1 První hodina – 60 minut.....	29
7.2.2 Druhá hodina – 60 minut	31
8 DOPLŇKOVÁ METODA VÝUKY S VYUŽITÍM INTERAKTIVNÍ TABULE.....	33
8.1 POMŮCKY K VÝUCE 1. CYKLU (2. TŘÍDA) S VYUŽITÍM INTERAKTIVNÍ TABULE	33
8.1.1 První hodina – BLOK 2 – pomůcka k tématu „Co je to bezplatná linka tísňového volání“	33
8.1.2 První hodina – BLOK 3 – pomůcka k tématu „Který oheň je dobrý, a který je zlý“	34
8.2 POMŮCKY K VÝUCE 2. CYKLU (6. TŘÍDA) S VYUŽITÍM INTERAKTIVNÍ TABULE	35
8.2.1 První hodina – BLOK 1 – pomůcka k tématu „Zopakování informací k tématu tísňové volání“	35
8.2.2 První hodina – BLOK 2 – pomůcka k tématu „Co to jsou hasicí přístroje“	36
8.2.3 Druhá hodina – BLOK 3 – pomůcka k tématu „Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště – zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla“	37
9 VÝZKUM.....	38

9.1	CÍLE	38
9.2	HYPOTÉZA	38
9.3	METODIKA PRÁCE	38
10	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	39
10.1	VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ NA OTÁZKY DOTAZNÍKU PRO 1. STUPEŇ ZŠ (2. A 3. TŘÍDA).....	39
10.2	VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ NA OTÁZKY DOTAZNÍKU PRO 2. STUPEŇ ZŠ (5. A 6. TŘÍDA).....	43
11	ZÁVĚR	48
12	SEZNAM ZKRATEK	49
13	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
14	SEZNAM TABULEK.....	52
15	SEZNAM PŘÍLOH.....	53

„Kdybychom měli nyní možnost společně nahlédnout do některých statistik požárů, asi bychom byli překvapeni. Ve většině případů to nejsou kupodivu děti, kdo stojí za vznikem statisícových škod, které jsou důsledkem požárů. Jsou to právě nezodpovědní dospělí – dospělí, kteří z dětí vyrůstají.“

Autoři preventivního programu pro děti

1 Úvod

Bezpečnou společnost ve vztahu k mimořádným událostem a krizovým situacím lze charakterizovat jako společnost, která má přijatý soubor právních, technických, organizačních, finančních, vzdělávacích a dalších ochranných opatření k minimalizaci, resp. k překonání následků mimořádných událostí a krizových situací a v praxi ho úspěšně realizuje. Bude ji vytvářet veřejná správa, která zabezpečí podmínky pro přístup občanů k informacím o rizicích vzniku mimořádných událostí, možných následcích a zároveň přijatých opatřeních k ochraně jejich životů a zdraví, majetku a životního prostředí.

Veřejná správa i podniková sféra musí motivovat a získávat občany k aktivní účasti na zajišťování vlastní bezpečnosti, bezpečnosti svých zaměstnanců, spoluobčanů a blízkých. To vše znamená řešit připravenost obyvatelstva, a to jak dospělých tak i dětí a mládeže, která by zahrnovala přípravu na možné situace. Občané mají právo na pomoc státu, ale mají i povinnost a spoluodpovědnost za svoji ochranu.

Ke zkvalitnění připravenosti fyzických osob se jeví jako potřebné přijmout *Program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích*.¹

Je proto důležité, aby informace o požární ochraně a ochraně obyvatelstva byly součástí vzdělávání již na základních školách.

Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva je jedním z úkolů Hasičského záchranného sboru České republiky.

¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2008.

2 Cíl práce

Téma bakalářské práce „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Olomouckém kraji“ jsem si zvolil, protože je mi tato problematika osobně a především profesně blízká.

K cílům teoretické části bakalářské práce patří představit výchovu dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva jako jeden z úkolů preventivní činnosti Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje. Objasním historii zavedení vzdělávacího programu v Olomouckém kraji a uvedu srovnání se současným stavem.

V praktické části se zaměřím na obsah a náplň metodické části vzdělávacího programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“. Provedu kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření s cílem vyhodnotit znalosti žáků základních škol v dané problematice. Hypotéza předpokládá, že znalosti žáků v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva jsou dostatečné a že je žáci dovedou prakticky využít. Dalším cílem praktické části bude vypracování vzdělávací pomůcky pro výuku na interaktivní tabuli.

TEORETICKÁ ČÁST

3 Legislativní opora

Konkrétní úkoly v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, jejichž důležitou součástí je preventivně výchovná činnost, stanoví ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, obcím a vybraným právníckým a fyzickým osobám současný právní řád České republiky.

Postavení, práva a povinnosti hasičského záchranného sboru, státních orgánů, správních úřadů, orgánů samosprávy, jakož i právníckých a fyzických osob na úseku požární ochrany upravují zejména tyto právní předpisy:

- a) **Zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru a o změně některých zákonů**
 - Dle § 1 odst. 2 zákona o hasičském záchranném sboru je základním úkolem HZS podílet se na zajišťování bezpečnosti České republiky, plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů.
- b) **Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů**
 - Dle § 26 odst. 2 písm. o) zákona o požární ochraně zabezpečuje HZS preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany.
 - Dle § 29, odst. 1 písm. n) zákona o požární ochraně organizuje obec, v rámci samostatné působnosti na úseku požární ochrany, preventivně výchovnou činnost.
 - Dle § 75, odst. 1 písm. d) zákona o požární ochraně pomáhají při plnění úkolů na úseku požární ochrany občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany zejména tím, že se podílejí na činnosti směřující k předcházení požárům, zejména na preventivně výchovné činnosti mezi občany a mládeží.
- c) **Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů**
 - Dle § 12 odst. 2, písm. e) zákona o integrovaném záchranném systému plní HZS kraje úkoly obecního úřadu obce s rozšířenou působností, zejména seznamuje ostatní obce, právnícké a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.

- Z § 25 odst. 1 zákona o integrovaném záchranném systému vyplývá, že fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech.
- d) Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (krizový zákon)**
- Dle § 15 odst. 4 písm. c) zákona o krizovém řízení HZS kraje seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravovanými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení.
 - Dle § 31 odst. 1 zákona o krizovém řízení fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku.
- e) Vyhláška 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva**
- Dle § 4 odst. 1 vyhlášky o provádění úkolů ochrany obyvatelstva využívá obecní úřad k informování právnických a fyzických osob i charakteru možného ohrožení, připravovaných opatření a způsobu jejich provedení informace poskytnuté zejména hasičským záchranným sborem.
 - Dle § 4 odst. 2 písm. a) až d) vyhlášky o provádění úkolů ochrany obyvatelstva se informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení uskutečňuje zejména: hromadnými informačními prostředky, letáky a informačními brožurami, ukázkami činnosti integrovaného záchranného systému, nebo besedami s obyvatelstvem.
- f) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**
- Dle § 3 odst. 2 školského zákona pro každý obor vzdělávání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy.
- g) Pokyn Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy Č. j. 12 050/03-22 k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů**
- Dle Čl. 1 pokynu MŠMT Č. j. 12 050/03-22 se zařazuje problematika ochrany člověka za mimořádných událostí do obsahu vzdělávání ve školách.

h) Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Č. j. 13 586/03-22 Ochrana člověka za mimořádných událostí – dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy

- Dle Čl. 1 pokynu MŠMT Č. j. 13 586/03-22 se do učebních dokumentů pro základní školy, střední odborné školy a vyšší odborné školy a do učebních dokumentů pro speciální školy zařazuje tematika Ochrana člověka za mimořádných událostí v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku.

4 Historie preventivně výchovného programu²

Autory preventivně výchovného programu, který vznikl za podpory ČAHD (Česká asociace hasičských důstojníků) v roce 1996, jsou Bohdan a Štěpán Mikulkovi, t. č. příslušníci HZS Bruntál (nyní HZS Moravskoslezského kraje Územní odbor Bruntál).

Počátečním impulsem pro vznik celého programu se bezpochyby stala stáž bratrů Mikulkových v kanadských městech Ancasteru a Kanatě (provincie Ontario), která se uskutečnila za velké podpory tehdejšího ředitele HZS Bruntál Ing. Jiřího Horáčka. V Kanadě to bylo vůbec poprvé, kdy měli čeští hasiči možnost spatřit opravdu velmi moderně koncipovaný a komplexní výukový program pro školní mládež. Vznikla tak myšlenka na zavedení podobného programu u nás. Po návratu do republiky shromáždili tito dva profesionální hasiči veškeré dostupné místní i zahraniční materiály, zabývající se preventivní tematikou a dali se do práce. Bylo zřejmé, že celý program nelze aplikovat na místní podmínky bez nejrůznějších adaptací. Největší problémy se očekávaly především v materiálně-technickém zajištění programu.

Do roku 1998 probíhalo zkušební ověřování vznikajícího programu na několika školách základního i speciálního typu a tvorba metodiky práce s dětmi. Smyslem bylo navázání úvodních kontaktů s pedagogy a hlavně určení cílové skupiny dětí. Na základě získaných poznatků byl následně celý program rozdělen do několika rovin a cyklů.

V roce 1998 také vzniká úvodní publikace s názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Ke vzniku této i následujících publikací přispěl velkou měrou dětský psycholog Miroslav Piňos (ze sdružení Citadela, o.s. – dobrovolného, nezávislého a nepolitického sdružení, které sdružuje laickou i odbornou veřejnost v oblasti prevence sociálně patologických jevů), bez jehož vstupů by nebyl preventivní program komplexní. Ing. Jiří Horáček později pomohl zajistit prostředky pro vydání tří publikací, přičemž na první z nich se sám také aktivně podílel. Od roku 2001 je hlavním nositelem programu nezisková organizace Citadela Bruntál, což mimo jiné nabízí širší možnosti v oblastech získávání grantů atd.

Na přelomu let 1999 – 2000 vznikla publikace s názvem „Metodika výuky aktivistů pro výchovu dětí v oblasti požární ochrany (příručka pro instruktory)“. Další publikace byla vydána na sklonku roku 2000, nese název „Výchova dětí v oblasti požární

² *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*. Citadela Bruntál, [cit. 2018-12-1]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/press.html>

ochrany (plánovací záznamník)“. Jedná se o „terénní“ příručku, třídní knihu a plánovací kalendář v jednom. Záznamník obsahuje nejen prakticky využitelné rady, usnadňující práci v terénu, ale také kompletní osnovu výuky a stěžejní body jednotlivých témat.

Touto, v pořadí třetí publikací, se stal celý program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a prevence“ kompaktním a již nic nebránilo jeho zavádění do praxe.

Obrázek 1 – Systémová realizace programu v ČR – rok 2018³

Moravskoslezský kraj - od roku 2006

Olomoucký kraj – od roku 2007

Jihomoravský kraj – od roku 2008

Zlínský kraj – od roku 2009

Středočeský kraj – od roku 2010

Liberecký kraj – od roku 2011

hlavní město Praha – od roku 2011

Plzeňský kraj – od roku 2013

Ústecký kraj – od roku 2015

Královéhradecký kraj – od roku 2015

³ Systémová realizace programu „HASÍK CZ“ v ČR – rok 2018. Citadela Bruntál, [cit. 2018-11-26].

5 Realizace vzdělávacího programu pro základní školy⁴

Vzdělávací program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ byl akreditován MŠMT pod Č.j.: MSMT-1520/2016-1-27 s platností do roku 2019.

5.1 Způsob realizace projektu

5.1.1 Příprava instruktorů – výcvik pro základní školy

Realizace programu na všech typech základních škol je uskutečňována ve spolupráci s příslušníky HZS (příp. JSDH), kteří jsou odborně vyškolení pro práci „instructorů“ formou pětidenní vzdělávací akce (výcvik s dotací 40 vyučovacích hodin) po jejímž absolvování jsou připraveni na práci na školách. Náročný výcvik je realizován formou třídního intenzivního úvodního metodického kursu a následně (po cca 4-6 týdnech, kdy si účastníci ověří metodiku prací s konkrétním kolektivem dětí na škole) dvoudenního supervizního semináře a dle potřeby doplňován přednáškami a workshopy. Kromě základních teoretických vědomostí je při koncipování výcviku položen důraz na rozvoj komunikačních schopností, ale i na využití interaktivních technik při práci s dětmi.

5.1.2 Působení instruktorů na školách

Práce instruktora upoutává pozornost nejen žáků a rodičů, ale i širší veřejnosti. Úkoly a požadavky kladení na instruktora jsou značné a psychologicky rozmanité. Děti potřebují vidět instruktora jako člověka, který pro ně má velký význam, je jedním z dalších důležitých lidí (tak jako rodiče a nejbližší přátelé), který k nim má lidský vztah, porozumění pro třídu i pro osobní problémy jednotlivců.

Dvojice instruktorů působí v třídních kolektivech na škole a realizuje vzdělávací bloky dle dané metodiky a schématu výuky se stejnou skupinou dětí na základní (speciální) škole.

Podstatou preventivního programu je vzájemná důvěra a neustálá komunikace mezi přednášejícími instruktory a dětmi. Velký důraz je kladen na použití maximálně názorných pomůcek a využití preventivně výchovných materiálů, jako drobných odměn pro děti. Tyto materiály, dětmi přinesené domů, poslouží zároveň jako zdroj informací pro rodiče, kteří se takto rovněž nepřímo zapojí do programu preventivně výchovné činnosti.

⁴ *Projekt programu 2018 – Základní školy*. Citadela Bruntál, [cit. 2018-12-1].

Dostupné z: http://www.hasik.cz/projekt_zs.html

5.1.3 Další formy výuky

Propagační akce – každá třída je pozvána (třetí, tzv. doplňková hodina preventivně výchovného programu) k návštěvě stanice jednotky PO s prohlídkou a ukázkou hasičské techniky; děti navštíví operační středisko a je jim vysvětlen princip služeb.

Média – pomocníkem na cestě k výuce jsou média (tisk, regionální rozhlas a televize).

5.1.4 Tvorba a distribuce metodických a propagačních materiálů

Ve spolupráci Citadela Bruntál a HZS Moravskoslezského kraje byla vydána publikace „*Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*“ (III. revidované vydání v roce 2015), jako metodická a praktická příručka instruktora programu. Přílohou publikace je potom interaktivní nosič dat (DVD), obsahující nejen materiály autorů programu, ale souhrn dalších informací, které jsou k problematice požární ochrany a ochrany obyvatelstva k dispozici.

Další z publikací (II. revidované vydání v roce 2014) nese název „*Hasík CZ – Terénní příručka pro instruktory PVČ na základních školách*“, jakožto praktický pomocník ve vzdělávání žáků, diář a třídní kniha v jednom.

Nedílnou součástí programu je rovněž podpurný obrázkový materiál pro děti (rozdávaný zpravidla formou odměn ve výuce), který má nejen informační, ale zejména výukový a preventivně výchovný charakter. Do tohoto „balíku“ materiálů patří především ilustrovaná pexesa, fotopexesa, vystřihovánky, omalovánky nebo samolepky s tematikou preventivního programu. Nezbytnou součástí práce instruktorů PVČ je i podpurný obrázkový materiál, sloužící ke snadnějšímu pochopení probíraných témat dětmi.

5.2 Rozdělení úrovně účastníků programu

5.2.1 Instruktor

Instruktoři provádí besedy na školách. Po dvou letech působení mohou provádět besedy i na některých speciálních školách např. se sluchově či zrakově postiženými dětmi, kdy je vyžadována velmi úzká spolupráce s vyučujícím personálem. Optimální je, pokud je instruktor absolventem kurzu speciální pedagogiky.

5.2.2 Koordinátor

Koordinátory jsou určení příslušníci odboru ochrany obyvatelstva a krizového řízení na krajském ředitelství a oddělení ochrany obyvatelstva a krizového a havarijního plánování na jednotlivých územních odborech HZS kraje, kteří mají preventivně výchovnou činnost

v náplni práce. Tito příslušníci koordinují činnost instruktorů a zároveň působí jako supervize tak, aby byla dodržována zpracovaná metodika programu a tím zůstala zachována vysoká kvalita. Dále vedou celkový přehled o prováděných besedách a jsou v kontaktu s jednotlivými základními školami zařazenými do programu.

5.2.3 Lektor

Lektor provádí školení nových instruktorů programu, vede o nich evidenci a tyto údaje předává krajskému koordinátorovi PVČ. Jako lektoři mohou být vyškoleni vybraní koordinátoři a instruktoři s minimálně dvouletou praxí v programu z řad příslušníků HZS nebo JPO kraje.

5.3 Vymezení cílové populace

Cílovou populací jsou žáci základního (vto. speciálního) školství. Preventivní program na školách se skládá ze dvou hlavních částí.

První část sestává z opravdu základních informací a poznatků a je určena dětem ve věku cca 7–10 let (1. stupeň základního školství). Děti se naučí, při kterém nebezpečí a jak přivolat potřebnou pomoc. Při prezentaci hasičské výstroje se děti postupně zbavují ostychu a získávají důvěru v hasiče.

Druhá část, určena dětem ve věku 11–14 let, která je aplikována nejdříve od šesté třídy (2. stupeň základního školství) je již doplněna o tematiku náročnější a není již vedena tak hravou formou, jako část první. Otevřená komunikace a vzájemný dialog je však nadále její podstatou. Cílem je vzbudit v dětech zodpovědnost nejen za sebe, ale také za své mladší sourozence.

5.4 Přehled témat výuky

1. cyklus (1. stupeň základního školství)

- Kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi).
- Jak poznáme hasiče (ukázka dýchacího přístroje).
- Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání.
- V čem je nebezpečné zneužití telefonních čísel, jak správně nahlásit požár.
- Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici.
- Který oheň je „dobrý“ a který oheň je „zlý“ (proměna dobrého ohně ve zlý).
- Nalezené zápalky a „hra“ s nimi.
- Co dělat, když na mě hoří oblečení a jaké jsou zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách.

- Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu.
- Domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole.
- Co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším.

2. cyklus (2. stupeň základního školství)

- Hasiči a moje nové osobní zkušenosti s nimi (upřesnění dalších činností hasičů).
- Co je to IZS a číslo 112 – jednotné evropské číslo tísňového volání.
- Nahlášení dopravní nehody a hlášení události pomocí krátké textové zprávy (SMS).
- Širší souvislosti přeměny „dobrého“ ohně v oheň „zlý“ a to především ve vztahu k nezodpovědnému jednání dětí i dospělých (zodpovědnost za mladší sourozence).
- Podrobnější a více aktivní první pomoc při popáleninách.
- Co to jsou hasicí přístroje a „ohňový trojúhelník“.
- Lesní požáry a požáry v přírodě.
- Další informace týkající se tématu „Na co nezapomenout při odchodu z domu“.
- Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (odkud hrozí nebezpečí u nás doma).
- Nebezpečné plyny při požáru, první pomoc při nadýchání se kouře a co to je požární hlásič.
- Únikové cesty veřejných budov a požární poplach v naší škole.
- Co je to varovný signál a co dělat, když jej uslyším.
- Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště – zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla.
- Jak se budu chránit při úniku nebezpečných látek (prostředky improvizované ochrany – rozdíl oproti utěsnění místnosti při požáru).
- Další nebezpečí v přírodě i ve městě.

6 Preventivně výchovný program v Olomouckém kraji⁵

Program preventivně výchovné činnosti je na území Olomouckého kraje realizován již od roku 2007. Podnětem pro zavedení byl pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 4. března 2003, k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů (č.j. 12 050/03-22) a dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy (č.j. 13 586/03-22), který určuje rozsah a obsah výuky ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách.

Na zavedení výuky uvedené problematiky do škol, reaguje HZS kraje řadou preventivních akcí, jejichž cílem je informovat nejen žáky, ale také pedagogy i širokou veřejnost. HZS kraje organizuje zejména:

- besedy pro žáky a pedagogické pracovníky,
- ukázky činnosti jednotek PO,
- taktická a prověřovací cvičení ve školách,
- exkurze pro školy na požárních stanicích,
- tvorbu učebnic a příruček pro výuku.

Z nutnosti sjednotit preventivně výchovnou činnost v rámci HZS kraje a potřeby systematického vzdělávání v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, vydává HZS kraje v roce 2007 „Koncepti preventivně výchovné činnosti“ (dále jen „Koncepte PVČ“). Koncepte PVČ navrhuje metody komplexního působení na děti i dospělé a její nedílnou součástí je popis programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“. Úkol provádět preventivně výchovnou činnost je v rámci organizační struktury HZS kraje v kompetenci odboru Ochrany obyvatelstva a krizového řízení, avšak PVČ je činností natolik náročnou, že k realizaci vytyčených cílů vyžaduje vzájemnou spolupráci i ostatních odborů HZS kraje (odbor prevence, odbor IZS a služeb, případně členů SDH obcí). K zajištění této činnosti byli od roku 2007 školeni instruktoři preventivně výchovného programu. V roce 2007 ve dvou kurzech celkem 54 instruktorů a v roce 2008 dalších 21 instruktorů ze všech územních odborů HZS kraje⁶. Dostatečný počet instruktorů je základním předpokladem

⁵ *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*. Citadela Bruntál, [cit. 2018-12-1]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/press.html>

⁶ *Realizované výcviky instruktorů PVČ*. Citadela Bruntál, [cit. 2018-12-5]. Dostupné z: http://www.hasik.cz/vycvik/vycviky_seminare.html

preventivně výchovného programu. V roce 2018 působilo v Olomouckém kraji 61 instruktorů PVČ.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Obsah a náplň metodické části vzdělávacího programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“

Následující praktická část přibližuje obsah a náplň vzdělávacího programu. Cílovou skupinou programu jsou děti druhých a šestých tříd základních škol. Výuka je koncipována do dvou cyklů, a to pro druhou a šestou třídu. Obsáhlá tematika cyklů, je rozdělena do jednotlivých bloků, v nichž jsou zpracovány ty nejdůležitější informace. Bloky jsou přizpůsobeny dané věkové skupině dětí.

V praktické části podrobně popíšu výuku úvodní vyučovací hodiny v prvním cyklu programu pro žáky 2. třídy ZŠ. Výuka druhého cyklu pro žáky 6. tříd je koncipována podobně, jednotlivá témata jsou však přizpůsobena dané věkové skupině a rozšířena o další souvislosti. Metodiku vzdělávacího programu doplňuji o své poznatky a obrázky ze své praxe při výuce vzdělávacího programu na základních školách.

7.1 Tematické členění bloků prvního cyklu (1. stupeň ZŠ)⁷

7.1.1 První hodina – 60 minut

Prostor	třída, školní družina
Základní pomůcky a materiál	počítač, nebo notebook, dataprojektor, promítací plátno, tabule, nebo flipchart, odměny pro děti (propagačně – vzdělávací materiály, bonbóny), zásahový oděv, přilba, kompletní dýchací přístroj, zápalky nebo zapalovač, dva mobilní telefony (mohou být i dětské hračky), deka

⁷ MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. 2. revidované vyd. Bruntál: Citadela, 2008.

První cyklus - první hodina - BLOK 1 – 20 minut:

a) Úvod k prvnímu cyklu preventivně výchovné činnosti na školách

Dvojice aktivistů se dětem krátce představí a vysvětlí jim, o čem si s nimi chtějí povídat. Hned v úvodu nastaví základní pravidla hodiny (přihlásit se, chce-li dítě odpovědět na položenou otázku, právo aktivistů vyvolávat i ty, kteří se právě nehlásí apod.).

Velmi důležitá je vlastní příprava před zahájením výuky. S třídním učitelem domluvím předem dřívější příchod a přípravu třídy, případně výběr jiné vhodnější třídy vybavené audiovizuální technikou. Zeptám se na možnost odsunutí lavic a vytvoření prostoru uprostřed třídy. Děti budou sedět v půlkruhu na židlích. Pokud je třída vybavena kobercem, pak mohou sedět přímo na zemi. Smyslem je odstranit bariéru (formální uspořádání třídy) a navodit bližší vztah mezi aktivistou a dětmi.

S vyučujícím pro danou hodinu se domluvím, že jeho přítomnost nevyžadují. Ve třídě však může zůstat, zejména pokud si to budou přát samy děti.

b) Kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi)

Zeptáme se dětí, zda již zasahující hasiče spatřily ve skutečné situaci, ale i třeba v televizním zpravodajství, nebo ve filmu. Diskutujeme s dětmi o tom, co je hlavní náplní práce hasičů. Důležité činnosti zdůrazníme – zapíšeme na tabuli, nebo použijeme ilustrační obrázky zásahů hasičů. Upozorníme na rozmanitost činností, při nichž mohou hasiči poskytnout pomoc.

Děti se rády rozprávějí o vlastních zkušenostech s hasiči. Vhodné je zapojit do diskuze i méně aktivní děti. Avšak nenutíme je vyprávět mají-li nepříjemnou zkušenost v souvislosti s prožitou událostí. Tato část výuky je velmi dynamická a je potřeba dbát na časový rozvrh hodiny.

c) Jak poznáme hasiče (ukázka dýchacího přístroje)

Pokusíme se svými slovy dětem popsat hasiče, jaké nosí oblečení a vybavení, jakou používají techniku. Pokud máme možnost, využijeme při tom zásahový oděv a dýchací přístroj a vše rovnou ukazujeme na svém kolegovi. Oblečený kolega s nasazeným dýchacím přístrojem, a to včetně masky, pak chodí pomalu mezi dětmi a šetrně na ně promlouvá. Děti by se měly pokusit rozumět tomu, co se jim skrze masku snaží říci, vystrojeného hasiče si „osahat“, případně si některou součást jeho výstroje vyzkoušet.

Vystrojený hasič v zásahovém oděvu a dýchacím přístroji se pohybuje mezi dětmi jako u skutečného požáru uvnitř budovy. V podřepu, nebo po kolenou. Na jeho příkladu

se dětem snažím vysvětlit, že v zakouřené místnosti je při zemi méně kouře, lepší viditelnost a nižší teplota. V další části výuky mohou děti tyto poznatky samy využít při nácviu úniku ze zakouřené místnosti.

Výsledek výuky BLOKU 1

- Dítě umí vysvětlit, proč oheň není hračkou pro děti.
- Dítě ví, že hasiči nás chtějí naučit, jak požáru předcházet a jak se správně při požáru chovat.
- Dítě ví, že hasiči nehasí pouze požáry, ale mohou mu pomoci i v mnoha jiných případech.
- Dítě nemá strach z vybavení a výstroje zásahových hasičů (přilba, maska dýchacího přístroje).
- Dítě pozvolna získává důvěru nejen k hasičům, ale ze strany hasičů je také průběžně podporována důvěra k vyučujícím, což je nutné např. pro případ požárního poplachu ve škole, pro případ, kdy by mohly děti informovat svého učitele o nebezpečné hře spolužáků atd.

První cyklus - první hodina - BLOK 2 – 20 minut

a) Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání

Vysvětlíme si s dětmi významy slov „tíseň“ a „nouze“ a zeptáme se jich, jestli znají nějaké telefonní číslo, pomocí něhož by v případě tísně (nouze) mohly přivolat potřebnou pomoc. Zdůrazníme, že telefonické nahlášení události je nejrychlejší způsob, kterým je možno přivolat pomoc a naučíme děti z paměti tato tísňová telefonní čísla:

- 150 – Hasičský záchranný sbor ČR,
- 155 – Zdravotnická záchranná služba,
- 158 – Policie ČR,
- 112 – „telefon na všechny“ – integrovaný záchranný systém.

Zdůrazníme, že výše zmíněná telefonní čísla jsou funkční nepřetržitě, a že při volání na tísňová telefonní čísla z telefonní budky, soukromého pevného telefonního přístroje (telefonního přístroje ohlašovny požáru) nebo mobilního telefonu nepotřebuje volající ani peníze, telefonní kartu ani kredit.

Dětem se snažím pomoci připodobněním koncových čísel tísňového volání pomůckami k lepšímu zapamatování. Nula u čísla hasičů 150 vypadá jako smotaná hasičská hadice, nebo rybník s vodou. Pětka v čísle záchranné služby 155 připomíná invalidní vozík.

V tísňové lince policie 158 vypadá osmička jako pouta. U tísňové linky 112 si děti mohou vzpomenout na matematický příklad $1 + 1 = 2$.

b) V čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních čísel, jak správně nahlásit požár

Zeptáme se dětí, jestli už k hasičům (nebo na některé jiné tísňové telefonní číslo) ať už vážně nebo z legrace telefonovaly. Měli bychom společně dojít k tomu, že na všechna tato telefonní čísla se volá pouze v případě opravdové potřeby (nouze, tísně), nikoli z „legrace“!

Vysvětlíme dětem nebezpečnost zneužití tísňových telefonních čísel:

- blokování bezplatné telefonní linky tísňového volání,
- možnost prodloužení dojezdových časů v případě nahlášení neexistující události.

Metodou řízené diskuze nebo rozhovoru se pokusíme děti vést tak, aby samy přišly na to, co všechno je nutno říci hasičům do telefonu, aby včas požár našly a co nejrychleji uhasili. Jednotlivé body průběžně píšeme např. na tabuli.

Výsledkem naší kolektivní práce by mělo být sestavení této „pomocné osnovy“ správného nahlášení požáru:

1. Co se stalo?
2. Kde se to stalo? (Vždy plnou adresu včetně města.)
3. Kdo a odkud volá?

Následně si vše vyzkoušíme v praxi nejlépe metodou následující scénky:

Aktivista (později některý ze žáků) ztvární roli hasičského operačního důstojníka a s mobilním telefonem v ruce bude přijímat telefonáty jednotlivých žáků např. slovy: „Hasiči Olomouc, co si přejete?“

Děti postupně z druhého přístroje telefonují, a to tak že mají zprvu celou osnovu před sebou na tabuli. Později osnovu smažeme a celá třída pozorně sleduje, jestli telefonující žák na nic nezapomněl.

Společně s pomocnou osnovou tísňového volání, která může být zpočátku napsána na tabuli, používám také velký obrázek fiktivní události, např. bouračky dvou aut. Děti při tréninku volání podle osnovy popisují vyobrazenou situaci z obrázku.

c) Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici

Přemýšlíme společně s dětmi o tom, která místa našeho města (obce) jsou nejvíce nebezpečná (osobní zkušenost dětí, na co děti upozorňovali jejich rodiče atd.). Měli bychom společně dojít k obecnému závěru, že největší nebezpečí hrozí dětem, pokud si hrají na silnicích, nebo v jejich blízkosti! Zdůrazníme, že hra na těchto místech je velmi nebezpečná a je mnohem lepší si hrát např. na dětských hřištích.

Zeptáme se dětí, jestli ví, proč vozidla jedoucí k zásahu (hasičské, policejní i sanitní vozy) „houkají“ a mají zapnuty majáky. Dále se dětem pokusíme vysvětlit skutečnost, že „houkající“ hasičská vozidla jedou, na rozdíl od ostatních vozidel projíždějících městem, ještě mnohem rychleji a že jsou také mnohem těžší, čímž se odpovídajícím způsobem prodlužuje jejich brzdná dráha.

Výsledek výuky BLOKU 2

Dítě dokáže vyjádřit vlastními slovy pojem „bezplatná telefonní linka tísňového volání“ a ví, že tato funguje nepřetržitě.

- Dítě umí správně přiřadit tísňová telefonní čísla k příslušným složkám IZS.
- Dítě zná z paměti a dokáže použít „pomocnou osnovu“ pro nahlášení požáru.
- Dítě dokáže plynule a srozumitelně hovořit do telefonu.
- Dítě ví, že použití telefonu je zpravidla nejrychlejší způsob, jak přivolat pomoc.
- Dítě umí zdůvodnit, proč je tzv. „falešné volání“ nebezpečné.
- Dítě dokáže zdůvodnit, proč je nebezpečná jakákoliv hra v blízkosti silnice a z čeho plyne zvýšené nebezpečí při průjezdu hasičských vozidel jedoucích k zásahu.

První cyklus - první hodina - BLOK 3 – 20 minut

a) Který oheň je „dobrý“ a který oheň je „zlý“ (proměna dobrého ohně ve zlý)

Naučíme děti pořekadlo „oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“. Vysvětlíme jim jeho význam (např.: „Oheň slouží člověku věrně. Když se však dostane do rukou těm, kteří nevědí, jak se s ním správně zachází – např. dětem, umí být oheň velice zlý. Proto se stává, že někde hoří dům, škola, stoh slámy a někdy i les, kde žijí zvířátka“.).

Příkladem z praxe mohou být svíčky na vánočním stromečku, kdy i z malého plamínku na svíčce může vzniknout velký a nebezpečný požár.

Vyjmenujeme si s dětmi několik vlastností dobrého a zlého ohně.

Dobrý oheň	Zlý oheň
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prospěšný, slouží nám ▪ Hřeje ▪ Svítí ▪ Je malý (pod kontrolou) ▪ Příjemná atmosféra (oheň v krbu) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ničivý, působí škody ▪ Pálí ▪ Ozařuje ▪ Je velký (mimo kontrolu) ▪ Jde z něj strach

b) Nalezené zápalky a „hra“ s nimi

Zeptáme se dětí, co by udělaly, kdyby našly na ulici zápalky nebo zapalovač. Společně bychom měli dojít přibližně k těmto pravidlům:

1. Zápalky nebo zapalovač nikdy neschovávat do kapsy např. za účelem pozdějšího předání rodičům – vždy svádí k nebezpečné hře!
2. Nejlépe je zápalky ihned vyhodit do kontejneru, nebo je raději nechat ležet na ulici.
3. Zápalky nebo zapalovač pokud možno okamžitě předat některému z „důvěryhodných“ dospělých (prodavačka v obchodě, maminka s kočárkem, policista v uniformě, atd.).
4. Pokud se jedná o odložené zápalky nebo zapalovač v domácnosti, je nutné odevzdat je ihned rodičům.
5. Pokud rodiče zrovna nejsou doma, platí pravidlo č. 1. Dodatečně je pak rodiče nutno upozornit na volně ležící zápalky (např. kvůli mladším sourozencům).

Uděláme si s dětmi tuto jednoduchou scénku. „Pohodíme“ zápalky na podlahu a předvedeme dětem dobrý i špatný způsob, jak s nalezenými zápalkami naložit (viz pravidla výše). Děti by měly samy určit, která ze scének demonstrovala správné chování.

c) Co dělat, když na mě hoří oblečení? Jaké jsou základní zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách?

Vysvětlíme dětem, že například při vaření, ale i při nešikovné nebo nedovolené manipulaci s otevřeným ohněm, se může stát, že na člověku začne hořet oblečení. Zeptáme se jich, jak by se v takovémto případě zachovaly. Metodou řízené diskuze hledáme řešení pro tyto dvě alternativy:

- a) Pro případ, kdy máme po ruce „známou“ vodu.
- b) Pro případ, kdy po ruce „známou“ vodu nemáme.

Zdůrazníme, že v takových případech je nutno jednat opravdu velmi rychle. Pokud je v dosahu „známá“ voda (kohoutek v kuchyni, džbán s vodou atd.), co nejrychleji hořící oděv uhasit pomocí vody.

Pokud v dosahu „známá“ voda není, nabídneme dětem tento mezinárodně uznávaný postup:

„Zastav se, lehni si a kutálej se!“

Samy nebo s pomocí vybraného dítěte si vše několikrát názorně předvedeme a důležité heslo „Zastav se, lehni si a kutálej se!“ se naučíme zpaměti.

Děti dovedou vymyslet řadu nevhodných způsobů jak uhasit hořící oděv. Trpělivě jim vysvětlují, proč je nejvhodnější doporučený postup – „Zastav se, lehni si a kutálej se!“ Zdůrazním, že na stojící postavě se plameny šíří nahoru, proto je nutné si okamžitě lehnout, chránit si obličej a dýchací cesty dlaněmi. Kutálení platí jen „tam a zpět“ přes postižené místo. Válet několikanásobné sudy není účinné a v blízkosti např. táboráku, nebo v členitém terénu je to i nebezpečné.

Zeptáme se dětí, kdo se už někdy v životě o něco nebo něčím popálil. Pokud děti budou chtít, necháme je, aby se na toto téma více rozpovídaly a popsaly své pocity související s touto nehodou. Ostatním dětem vysvětlíme, že občas může i k takovéto nehodě dojít a je lepší se na tuto situaci předem dobře připravit. Naučíme děti zásadu, že nejlepší je popálenou plochu ponořit do čisté a nejlépe proudící vody (pitná voda z vodovodu). Ochlazovat ji, dokud se nezmírní bolest.

Výsledek výuky BLOKU 3

- Dítě umí vysvětlit pojem „otevřený oheň“.
- Dítě umí definovat rozdíl mezi „špatným“ a „dobrým“ ohněm.
- Dítě umí interpretovat pořekadlo: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“.
- Dítě dokáže přiměřeně reprodukovat pravidla chování v případě nalezených zápalek a ví také, proč tato pravidla dodržovat.
- Dítě si připomnělo nebezpečí plynoucí ze hry s ohněm a je u něho dále rozvíjen přiměřený respekt vůči ohni.
- Dítě umí reprodukovat pravidlo „zastav se, lehni si a kutálej se“ a umí jej správně prakticky předvést.
- Dítě zná zásady poskytnutí první pomoci při jednoduchých popáleninách.

7.1.2 Druhá hodina – 60 minut

Prostor	třída, školní družina
Základní pomůcky a materiál	počítač, nebo notebook, dataprojektor, promítací plátno, tabule, nebo flipchart, odměny pro děti (propagačně-vzdělávací materiály, bonbóny), dva ručníky (deka, prostěradlo), svíčka v kalíšku, nahrávky jednotlivých druhů signálů na CD

První cyklus - druhá hodina - BLOK 1 – 10 minut:

a) Krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině.

Výsledek výuky BLOKU 1

- Děti si připomněly již získané informace a jsou připraveny doplnit a rozvinout své další znalosti.

První cyklus - druhá hodina - BLOK 2 – 30 minut:

a) Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu.

b) Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat.

Výsledek výuky BLOKU 2

- Dítě dokáže určit místnosti v domácnosti, které jsou nejvíce nebezpečné z hlediska možného vzniku požáru.
- Dítě ví o možných nebezpečích plynoucích z nevhodných (nebezpečných) her v domácnostech a umí je pojmenovat.
- Dítě přiměřeně ovládá základní kontrolu domácnosti při odchodu z domu.
- Dítě dokáže vyjmenovat charakteristické příznaky hoření.
- Dítě dokáže prakticky aplikovat základní dovednosti využívané při domnělém, nebo skutečně hrozícím nebezpečí požáru v průběhu noci.
- Dítě dokáže vlastními slovy vyjádřit důležité zásady, které je nutno respektovat v případě vzniku požáru v domácnosti.

První cyklus - druhá hodina - BLOK 3 – 20 minut:

a) Domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole.

b) Co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším.

Výsledek výuky BLOKU 3

- Dítě dokáže vysvětlit co je to DÚP a k čemu slouží.
- Rodiče dětí jsou informováni o tom, že jejich dítě je vzděláváno v oblasti záchranné tematiky a jsou také částečně zapojeni do spolupráce.
- Dítě dokáže v praxi aplikovat základní zásady v případě vyhlášení poplachu ve škole a zná únikovou cestu ze třídy.

- Dítě získává nutnou důvěru k třídnímu učiteli a k jeho znalostem o chování během vyhlášení požárního poplachu na škole (znalost únikových cest z budovy školy atd.)
- Dítě dokáže spolehlivě rozlišit veškeré signály, se kterými se prostřednictvím sirén může setkat.
- Dítě ví, že sirény jsou spolehlivým prostředkem varování (a vyrozumění) obyvatel, kterým hrozí nějaký druh nebezpečí (nehrozí každý den, ale je dobré se na něj připravit).

7.2 Tematické členění bloků druhého cyklu (2. stupeň ZŠ)⁸

7.2.1 První hodina – 60 minut

Prostor	třída, školní družina
Základní pomůcky a materiál	<i>počítač, nebo notebook, dataprojektor, promítací plátno, obrázky na CD, tabule, nebo flipchart, kreslicí a psací potřeby, odměny pro děti (propagačně – vzdělávací materiály, bonbóny), dva mobilní telefony</i>

Druhý cyklus - první hodina - BLOK 1 – 20 minut:

- Úvod k druhému cyklu preventivně výchovné činnosti.
- Hasiči a moje nové osobní zkušenosti s nimi (upřesnění dalších činností hasičů).
- Co je to IZS a číslo 112 – jednotné evropské číslo tísňového volání.
- Nahlášení dopravní nehody a hlášení události pomocí krátké textové zprávy (SMS).

Výsledek výuky BLOKU 1

- Žák dokáže vysvětlit pojem „bezplatná telefonní linka tísňového volání“ a ví, že tato funguje nepřetržitě.
- Žák umí správně přiřadit jednotlivá tísňová telefonní čísla k příslušným složkám IZS (dokáže vysvětlit co je to IZS).

⁸ MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. 2. revidované vyd. Bruntál: Citadela, 2008.

- Žák zná jednotné evropské číslo tísňového volání 112 i jeho výhody a využití (ví, že použití telefonu je zpravidla nejrychlejší způsob, jak přivolat potřebnou pomoc).
- Žák zná a dokáže použít „pomocnou osnovu“ pro nahlášení požáru, dopravní nehody i jiné mimořádné události.
- Žák zná nebezpečí, která mu hrozí, je-li svědek nebo účastník dopravní nehody nebo mimořádné události.
- Žák umí zdůvodnit, proč je tzv. „falešné volání“ nebezpečné.
- Žák ví, že pomocí krátké textové zprávy (SMS) nelze účinně a včas kontaktovat žádnou ze složek IZS.

Druhý cyklus - první hodina - BLOK 2 – 30 minut:

a) Širší souvislosti přeměny „dobrého“ ohně v oheň „zlý“ a to především ve vztahu k nezodpovědnému jednání dětí i dospělých (zodpovědnost za mladší sourozence).

b) Podrobnější a více aktivní pomoc při popáleninách.

c) Co to jsou hasicí přístroje a „ohňový trojúhelník“.

Výsledek výuky BLOKU 2

- Žák umí vysvětlit pojem „otevřený oheň“.
- Žák umí definovat rozdíl mezi „špatným“ a „dobrým“ ohněm a definovat, jakou úlohu hraje člověk při proměně ohně „dobrého“ v oheň „zlý“.
- Žák umí reprodukovat pravidlo „Zastav se, lehni si a kutálej se“ a umí jej správně využít v praxi.
- Žák rozliší druhy popálenin podle rozsahu popálení a zná zásady poskytnutí první pomoci při malých popáleninách.
- Žák získává přiměřený pocit zodpovědnosti za mladší sourozence, ale také za požární bezpečnost doma i ve škole.
- Žák dokáže pomocí „ohňového trojúhelníku“ vysvětlit princip hoření a vyjmenovat jeho charakteristické příznaky.
- Žák umí vyjmenovat základní druhy PHP a dokáže vlastními slovy vysvětlit, na jakém principu jsou založeny hasební účinky jednotlivých druhů PHP.
- Žák ví, k čemu slouží nástěnný hydrant.
- Žák zná zásady správného použití vybraných PHP, ví, kde PHP a jiné prostředky PO hledat (škola, domov...).

Druhý cyklus - první hodina - BLOK 3 – 10 minut:**a) Lesní požáry a požáry v přírodě****Výsledek výuky BLOKU 3**

- Žák dokáže vyjmenovat zásady pro rozdělování ohně v přírodě.
- Žák ví, co jsou to vyhrazená tábořiště.
- Žák ví, že oheň v přírodním terénu se rozdělovat nesmí a pokud k tomu dochází, je asistence dospělé osoby nutná.

7.2.2 Druhá hodina – 60 minut

Prostor	třída, školní družina
Základní pomůcky a materiál	<i>počítač, nebo notebook, dataprojektor, promítací plátno, obrázky na CD, tabule, nebo flipchart, kreslicí a psací potřeby, odměny pro děti (propagačně – vzdělávací materiály, bonbóny), zápalky, nebo zapalovač, deka, požární hlásič, ukázky signálů a letáček pro rodiče, ukázky prostředků improvizované ochrany</i>

Druhý cyklus - druhá hodina - BLOK 1 – 10 minut:**a) Krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině.****Výsledek výuky BLOKU 1**

- Žák správně pochopil a pamatuje si základní informace z předchozí hodiny.

Druhý cyklus - druhá hodina - BLOK 2 – 25 minut:**a) Další informace týkající se tématu „Na co nezapomenout při odchodu z domu“.****b) Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (odkud hrozí nebezpečí u nás doma).****c) Nebezpečné plyny při požáru, první pomoc při nadýchání se kouře a co je to požární hlásič.****d) Únikové cesty veřejných budov a požární poplach v naší škole.****Výsledek výuky BLOKU 2**

- Žák si připomněl nebezpečí plynoucích z nebezpečné hry s ohněm a je u něj dále rozvíjen přiměřený respekt vůči ohni.

- Žák byl informován o základních zvyklostech týkajících se manipulace s elektrickými spotřebiči.
- Žák ví, jak zkontrolovat domácnost při odchodu z domu.
- Žák ví, jak se zachovat, dojde-li k požáru v jeho domově.
- Žák dokáže určit místa v domácnosti nebezpečná z hlediska možného vzniku požáru (kuchyň, koupelna, kotelna).
- Žák pojmenuje nebezpečné produkty hoření vznikající při požáru bytu a uvědomuje si jejich nebezpečnost.
- Žák zná základní zásady jednoduché první pomoci při nadýchání se kouře.
- Žák zná využití požárního hlásiče a předal letáček s touto problematikou rodičům.
- Žák dokáže v praxi aplikovat základní zásady využívané v případě vyhlášení požárního poplachu ve škole.
- Žák ví, že ve veřejných budovách existují únikové cesty a ví, jak se značí, zná únikovou cestu ze své třídy.

Druhý cyklus - druhá hodina - BLOK 3 – 25 minut:

- a) **Co je to varovný signál a co dělat, když jej uslyším.**
- b) **Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště – zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla.**
- c) **Jak se budu chránit při úniku nebezpečných látek (prostředky improvizované ochrany – rozdíly oproti utěsnění místnosti při požáru).**
- d) **Další nebezpečí v přírodě i ve městě (doplňkové téma).**

Výsledek výuky BLOKU 3

- Žák ví, co je to varovný signál a jak se zachová při jeho zaslechnutí.
- Žák ví, že existují správně zásady opuštění domova.
- Žák ví, že existuje tzv. „evakuační zavazadlo“ a co do něj nepatří.
- Žák předá rodičům leták s informacemi o evakuačním zavazadle.
- Žák dokáže říct, z čeho by si vytvořil prostředky improvizované ochrany a proč
- Žák zná možné zdroje ohrožení v blízkosti jeho bydliště.

8 Doplnková metoda výuky s využitím interaktivní tabule

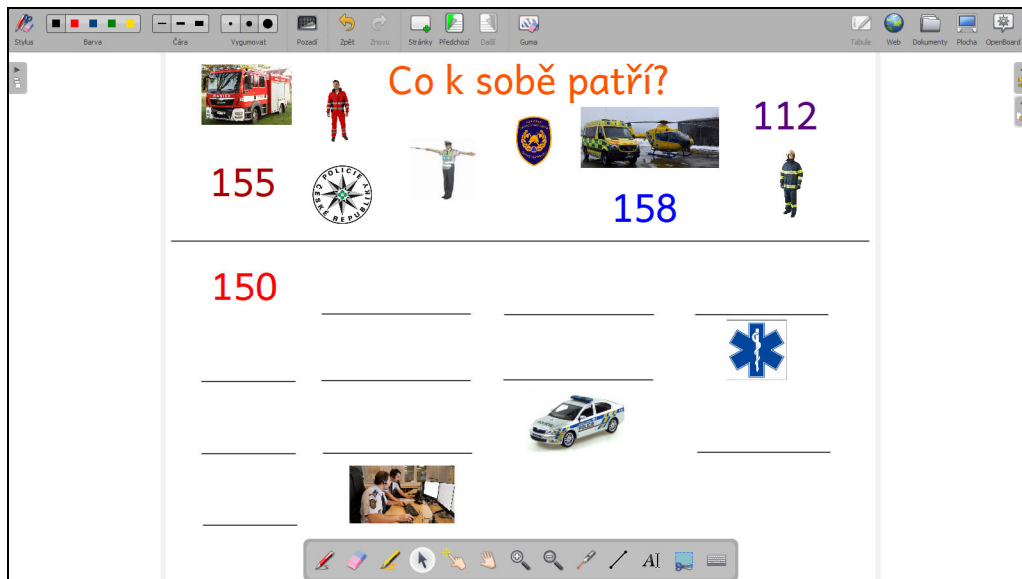
Z poznatků vlastní praxe získaných po několikaletém působení v preventivně výchovné činnosti na základních školách se mi osvědčilo předávání informací dětem střídáním forem výuky. Frontální forma výuky žáky velmi brzy nudí a stávají se z nich pasivní posluchači. Jednou z možností jak udělat výuku v programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ atraktivní, je prakticky zapojit děti do řešení otázek vztahujících se k probírané tématice.

Vhodnou doplňkovou metodu výuky může být využití interaktivních tabulí, které se stávají stále častěji vybavením moderních učeben.

V následující části představím pomocí obrázků několik praktických úkolů, které jsou zpracovány pro výuku prostřednictvím interaktivní tabule. Náhledy úkolů jsou doplněny popisem předpokládané činnosti na interaktivní tabuli.

8.1 Pomůcky k výuce 1. cyklu (2. třída) s využitím interaktivní tabule

8.1.1 První hodina – BLOK 2 – pomůcka k tématu „Co je to bezplatná linka tísňového volání“

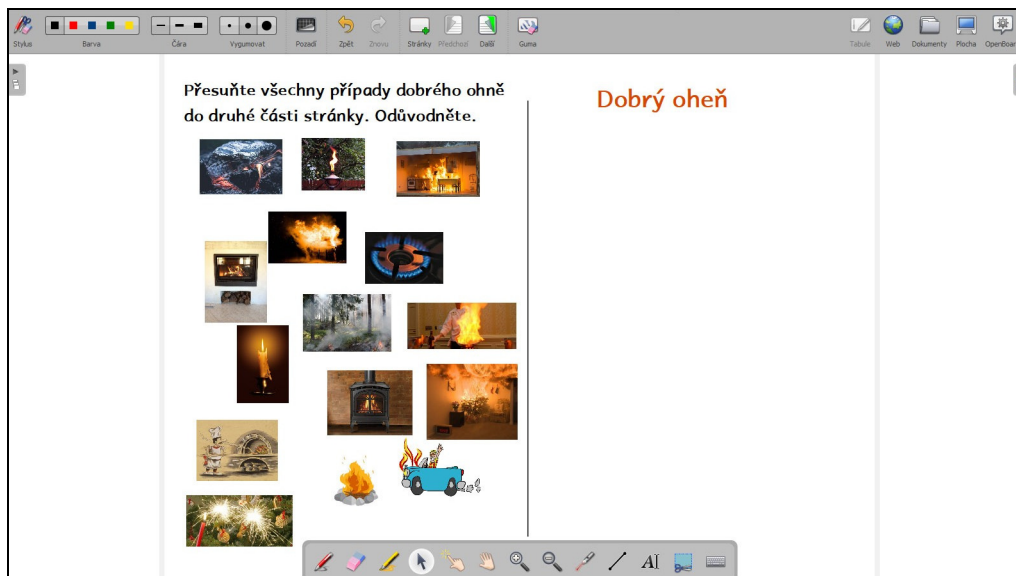

Obrázek 1 – Co k sobě patří? Zdroj: vlastní návrh

Dítě (případně postupně více dětí) přiřazuje k sobě do výsledné řady odpovídající tísňová čísla, příslušníky, služební vozidla a znaky reprezentující danou složku IZS.

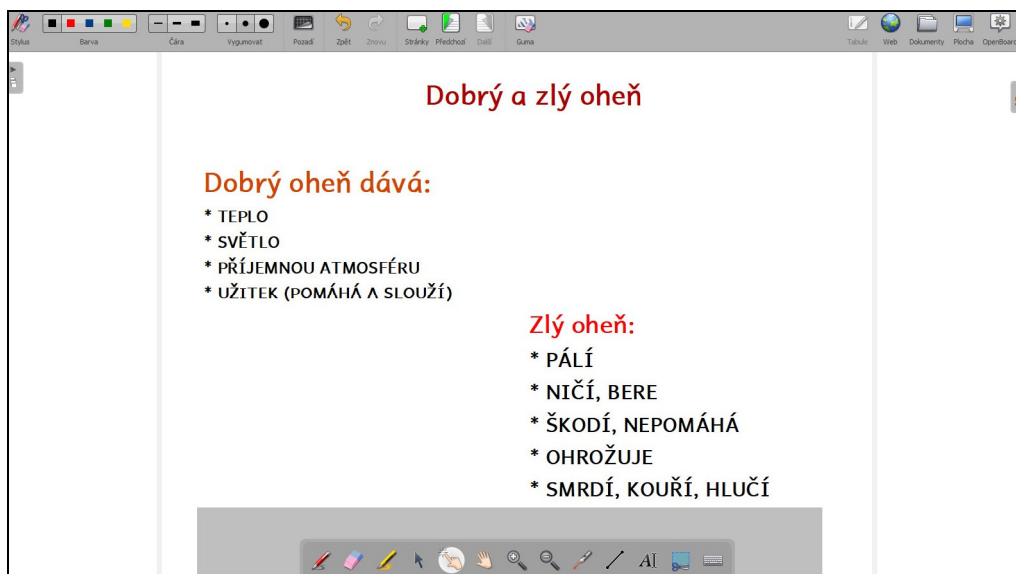
Výsledek výuky: Dítě umí správně přiřadit tísňová telefonní čísla k příslušným složkám IZS.

8.1.2 První hodina – BLOK 3 – pomůcka k tématu „Který oheň je dobrý, a který je zlý“

Obrázek 2 – Dobrý a zlý oheň. Zdroj: vlastní návrh

Děti přesunují příklady „dobrého“ ohně do pravé části tabule. Svá rozhodnutí zdůvodní.

Obrázek 3 – Atributy dobrého a zlého ohně. Zdroj: vlastní návrh

Výsledek výuky: Dítě umí definovat rozdíl mezi „dobrým“ a „zlým“ ohněm.

8.2 Pomůcky k výuce 2. cyklu (6. třída) s využitím interaktivní tabule

8.2.1 První hodina - BLOK 1 - pomůcka k tématu „Zopakování informací k tématu tísňové volání“

Na která čísla byste volali v těchto situacích?
Přiřaďte všechna taková ke každému z obrázků.

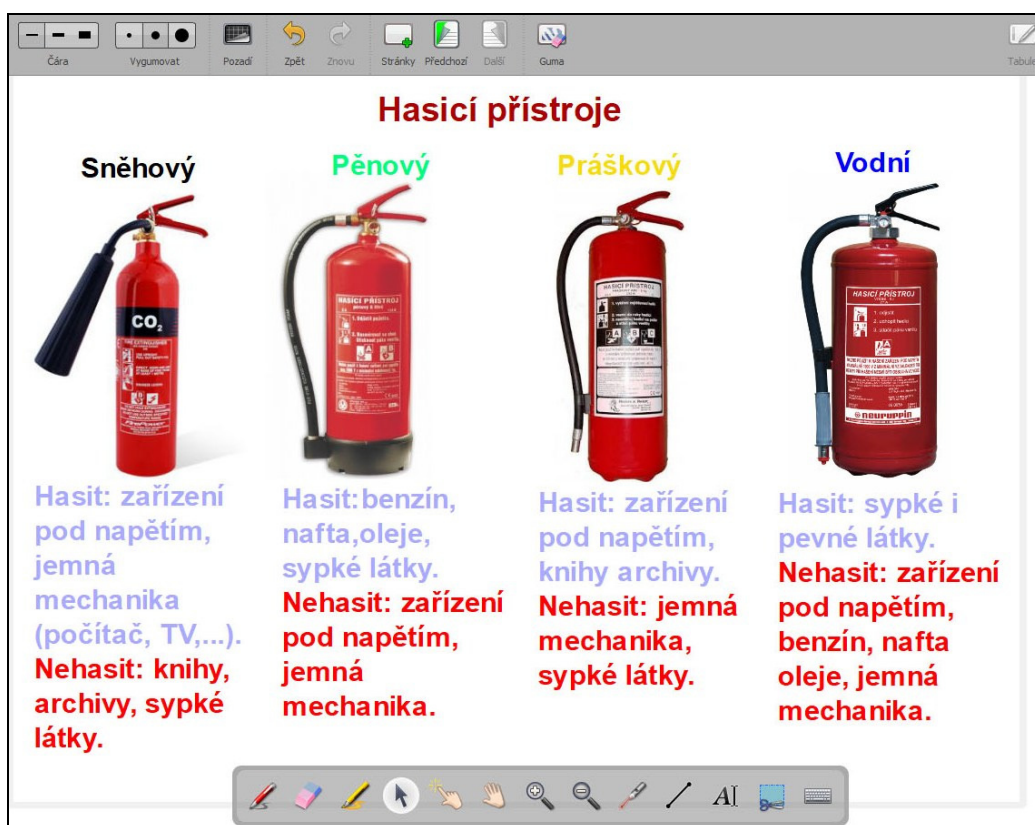
150 155 158 112

The screenshot shows an interactive whiteboard interface with a toolbar at the top and bottom. The main content area contains a text prompt in green: "Na která čísla byste volali v těchto situacích? Přiřaďte všechna taková ke každému z obrázků." Below the text are four emergency numbers: 150 (red), 155 (red), 158 (blue), and 112 (blue). There are nine small images arranged in a 3x3 grid, each depicting a different emergency situation: a gas leak, a person being helped on the ground, a tree being cut, a bridge over a river, a person climbing a rock, a car accident, a fire, a construction site, and a forest fire. The interface includes a toolbar at the top with icons for navigation and editing, and a toolbar at the bottom with icons for drawing and interaction.

Obrázek 4 – Mimořádné události. Zdroj: vlastní návrh

Výsledek výuky: Žák umí správně přiřadit jednotlivá tísňová telefonní čísla složek IZS k různým druhům mimořádných událostí

8.2.2 První hodina – BLOK 2 – pomůcka k tématu „Co to jsou hasicí přístroje“

Obrázek 5 – Nejpoužívanější druhy hasicích přístrojů. Zdroj: vlastní návrh

Výsledek výuky: Žák umí vyjmenovat základní druhy PHP a dokáže vlastními slovy vysvětlit, na jakém principu jsou založeny hasební účinky jednotlivých druhů PHP

9 Výzkum

9.1 Cíle

- Vyhodnotit znalosti žáků základních škol v dané problematice
- Vyhodnotit účast žáků 2. a 6. tříd ve vzdělávacím programu

9.2 Hypotéza

- Vzdělávání žáků základních škol v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva je dostatečné
- Žáci základních škol jsou schopni získané informace prakticky využít

9.3 Metodika práce

Sběr dat byl prováděn kvantitativní formou, metodou dotazování (technikou dotazníků). Dotazníky byly rozdány do 4 základních škol.

Dotazníky (viz příloha 1 a příloha 2) obsahovaly 15 otázek. Otázky byly přizpůsobeny obsahu vzdělávacího programu pro 1. stupeň ZŠ a pro 2. stupeň ZŠ. Byla zvolena uzavřená forma otázek. Na každou otázku byla možná jedna správná odpověď.

10 Výsledky dotazníkového šetření

Uvádím přehled otázek sestavených pro žáky 1. a 2. Stupně ZŠ. Správné odpovědi a počty respondentů jsou zvýrazněny tučným písmem.

10.1 Vyhodnocení odpovědí na otázky dotazníku pro 1. stupeň ZŠ (2. a 3. třída)

Odpovídalo 212 žáků 1. stupně ZŠ.

Otázka 1 – Jsi žákem:

Tabulka 1 Jsi žákem

Odpověď	Respondenti
2. třídy	99
3. třídy	113

Otázka 2 – Setkal ses s nějakou událostí, kterou řešili hasiči, police, nebo záchranka (např. požár, dopravní nehoda, úraz)?

Tabulka 2 Setkání s událostí

Odpověď	Respondenti
Ano	136
Ne	76

Otázka 3 – Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy o požární ochraně a ochraně obyvatelstva?

Tabulka 3 Účast na přednášce o PO a OOB

Odpověď	Respondenti
Ano	77
Ne	135

Otázka 4 – Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

Tabulka 4 Číslo evropského tísňového volání

Odpověď	Respondenti
156	26
112	180
99	6

Otázka 5 – Jak ohlášíš požár na linku tísňového volání hasičů 150?

Tabulka 5 Ohlášení požáru

Odpověď	Respondenti
SMS zprávou	3
Voláním pomocí telefonu	186
Pomocí aplikace hasiči	23

Otázka 6 – Jaké informace sdělíš při volání na linku tísňového volání?

Tabulka 6 Informace tísňového volání

Odpověď	Respondenti
Co se stalo, adresu svého bydliště, kolik je ti let	46
Kdo volá a proč	7
Co se stalo, kde se to stalo, kdo volá	159

Otázka 7 – V čem je nebezpečné zneužití linek tísňového volání?

Tabulka 7 Nebezpečí zneužití tísňových linek

Odpověď	Respondenti
Může dojít k zbytečnému výjezdu hasičů, policie, nebo záchranky a tím k oddálení jejich pomoci tam, kde budou skutečně potřeba	184
Může dojít k přetížení a výpadku linek tísňového volání	11
Může mě někdo vidět a nahlásit to ve škole, nebo rodičům	17

Otázka 8 – Jaký je doporučený postup sebe-uhašení v případě vznícení oděvu?

Tabulka 8 Postup sebe-uhašení

Odpověď	Respondenti
Utíkej k nejbližšímu zdroji vody	107
Zastav se – lehni si – kutálej se	92
Plácej postižené místo rukama, dokud se nepodaří oděv uhasit	13

Otázka 9 – Jak ošetříš drobnou popáleninu?

Tabulka 9 Ošetření popálenin

Odpověď	Respondenti
Chlazením postiženého místa pod tekoucí vodou	174
Zavázáním postiženého místa obvazem	21
Namazáním postiženého místa jakoukoliv mastičkou	17

Otázka 10 – Zařízení pod elektrickým proudem se nesmí hasit:

Tabulka 10 Hašení zařízení pod elektrickým proudem

Odpověď	Respondenti
Vodním hasicím přístrojem	163
Práškovým hasicím přístrojem	32
Sněhovým hasicím přístrojem	17

Otázka 11 – Přiřaď k sobě správně tísňová čísla a složku integrovaného záchranného systému

Tabulka 11 Správné přiřazení tísňových čísel ke složkám IZS

Odpověď	Respondenti
Správně	186
Nesprávně	26

Otázka 12 – Zazní-li první středu v měsíci siréna trvalým tónem v délce 140 vteřin, znamená to:

Tabulka 12 Trvalý tón sirény v délce 140 vteřin znamená

Odpověď	Respondenti
Nebezpečí povodně	17
Zkoušku sirén	174
Požární poplach	21

Otázka 13 – Do evakuačního zavazadla nepatří:

Tabulka 13 Do evakuačního zavazadla nepatří

Odpověď	Respondenti
Léky	35
Balená pitná voda	11
Mražené potraviny	166

Otázka 14 – V zakouřené místnosti je lepší se pohybovat:

Tabulka 14 Pohyb v zakouřené místnosti

Odpověď	Respondenti
Při zemi a podél zdi	99
Rychle	79
Plazit se	34

Otázka 15 – V domácím únikovém plánu – DÚP, musí být znázorněno:

Tabulka 15 Domácí únikový plán

Odpověď	Respondenti
Zařízení uzávěru vody, plynu a elektřiny	160
Místo setkání	30
Kolik místností je v domě Plazit se	22

10.2 Vyhodnocení odpovědí na otázky dotazníku pro 2. stupeň ZŠ (5. a 6. třída)

Odpovídalo 230 žáků 2. stupně ZŠ.

Otázka 1 – Jsi žákem:

Tabulka 16 Jsi žákem

Odpověď	Respondenti
6. třídy	103
7. třídy	127

Otázka 2 – Setkal ses s nějakou událostí, kterou řešili hasiči, police, nebo záchranka (např. požár, dopravní nehoda, úraz)?

Tabulka 17 Setkání s událostí

Odpověď	Respondenti
Ano	159
Ne	71

Otázka 3 – Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy o požární ochraně a ochraně obyvatelstva?

Tabulka 18 Účast na přednášce o PO a OOB

Odpověď	Respondenti
Ano	161
Ne	69

Otázka 4 – Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

Tabulka 19 Číslo evropského tísňového volání

Odpověď	Respondenti
156	7
112	221
99	2

Otázka 5 – Jak ohlásíš požár na linku tísňového volání hasičů 150?

Tabulka 20 Ohlášení požáru

Odpověď	Respondenti
SMS zprávou	0
Voláním pomocí telefonu	225
Pomocí aplikace hasiči	5

Otázka 6 – Jaké informace sdělíš při volání na linku tísňového volání?

Tabulka 21 Informace tísňového volání

Odpověď	Respondenti
Co se stalo, adresu svého bydliště, kolik je ti let	25
Kdo volá a proč	3
Co se stalo, kde se to stalo, kdo volá	202

Otázka 7 – Vyber součásti „Ohňového trojúhelníku“

Tabulka 22 Ohňový trojúhelník

Odpověď	Respondenti
Kouř, světlo, teplo	117
Vzduch, zápalná teplota, hořlavá látka	98
Plyn, nebezpečná látka	15

Otázka 8 – Nejpoužívanějšími typy přenosných hasicích přístrojů podle druhu hasiva jsou:

Tabulka 23 Nejpoužívanější typy hasicích přístrojů

Odpověď	Respondenti
Vodní, pěnový, prachový, sněhový	59
Vodní, pěnový, práškový, sněhový	166
Vodní, pískový, halonový, ledový	5

Otázka 9 – Který přenosný hasicí přístroj použiješ při požáru zařízení pod elektrickým proudem?

Tabulka 24 Hasicí přístroj na požáry zařízení pod elektrickým proudem

Odpověď	Respondenti
Vodní hasicí přístroj	8
Pěnový hasicí přístroj	90
Práškový hasicí přístroj	132

Otázka 10 – Signál „Všeobecná výstraha“, který slouží k varování obyvatelstva má podobu:

Tabulka 25 Signál všeobecná výstraha

Odpověď	Respondenti
Trvalého tónu sirény, po dobu 60 s	109
Kolísavého tónu sirény, po dobu 140 s	94
Přerušovaného tónu sirény, po dobu 25 s	27

Otázka 11 – Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“, který slouží k varování obyvatelstva je nutné:

Tabulka 26 Reakce po zaznění všeobecné výstrahy

Odpověď	Respondenti
Zavolat na linku tísňového volání a zeptat se, co se stalo	24
Vyhledat vhodný úkryt, nejlépe ve sklepech	57
Zapnout televizi, nebo rádio, vyčkat na informace o vzniklé mimořádné události a postupovat podle sdělených pokynů (utěsnit okna a dveře, připravit evakuační zavazadlo)	149

Otázka 12 – Vyber základní složky Integrovaného záchranného systému:

Tabulka 27 Základní složky IZS

Odpověď	Respondenti
Hasiči, policie, záchranná služba	218
Armáda, hasiči, vodní záchranná služba	8
Městská policie, plynárenská pohotovost, asistenční a odtahové služby	4

Otázka 13 – Urči obsah evakuačního zavazadla:

Tabulka 28 Obsah evakuačního zavazadla

Odpověď	Respondenti
Zápalky, svíčka, noviny nebo kniha na čtení, kapesní nůž, příbor a miska na jídlo	30
Spací pytel, pyžamo, teplé ponožky, rukavice, svítilna, počítač	15
Léky, osobní doklady, cennosti, trvanlivé potraviny, pitná voda, toaletní a hygienické potřeby, náhradní oděv, obuv, přenosné rádio, náhradní baterie, svítilna, hračka pro zabavení dětí	185

Otázka 14 – Jak ošetříš tepenné krvácení?

Tabulka 29 Ošetření tepenného krvácení

Odpověď	Respondenti
Přiložením tlakového obvazu na ránu, případně použitím škrtidla na postižené končetině	207
Nijak, krvácení se samo brzy zastaví	13
Zасыпáním speciálním práškem, který najdu v lékárnice	10

Otázka 15 – Jak se zachováš, vznítí-li se na někom oděv?

Tabulka 30 Hašení druhé osoby

Odpověď	Respondenti
Uhasím postiženého přineseným hasicím přístrojem	40
Postiženého přikryji tím co je po ruce (deka, část oděvu) a zabráním tak přístupu vzduchu	145
Strhnu z postiženého co nejrychleji hořící oděv	45

11 Závěr

Svou bakalářskou prací jsem představil jeden z úkolů Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje na úseku ochrany obyvatelstva a to „Výchovu dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“. Práce mapuje vznik vzdělávacího programu od první myšlenky jeho autorů, bratrů Mikulkových, legislativní podporu a organizaci cíleného vzdělávání žáků Základních škol v této problematice.

V praktické části jsem se zejména zaměřil na stanovenou náplň metodické části vzdělávacího programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ pro 1. a 2. stupeň ZŠ.

Věřím však, že se mi podařilo navrhnout funkční vzdělávací pomůcku jako doplňkovou metodu výuky s využitím interaktivní tabule.

Provedl jsem také výzkum znalostí žáků v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, metodou dotazníků. Z dotazníkového šetření vyplývá, že vzdělávání žáků v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva není dostatečné. Získané informace žáci nejsou schopni prakticky využít. Stanovené hypotézy nebyly potvrzeny.

12 Seznam zkratek

ČAHD	Česká asociace hasičských důstojníků
GŘ	Generální ředitelství
HZS	Hasičský záchranný sbor
HZS kraje	Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje
IZS	Integrovaný záchranný systém
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
KŘ	Krajské ředitelství
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
MV - GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
OOB	Ochrana obyvatelstva
PČR	Policie České republiky
PHP	Přenosný hasicí přístroj
PO	Požární ochrana
PVČ	Preventivně výchovná činnost
ŠVP	Školní vzdělávací program
ÚO	Územní odbor
ZŠ	Základní škola
ZZS	Zdravotní záchranná služba

13 Seznam použité literatury

HORÁČEK, J. *Koncepce preventivně výchovné činnosti*. Olomouc: Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje, 2007

KAPOUNOVÁ, J., KAPOUN, P. *Bakalářská a diplomová práce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-9684-5.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2013.

MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3.

MARTÍNEK, B., LINHART, P., BALEK, V. aj. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. 2 vyd. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6.

MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. 2. vyd. Bruntál - Ostrava: Citadela a Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, 2008.

Právní předpisy

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

Internetové zdroje

O historii vzniku programu. *Citadela Bruntál* [online]. 1999 – 2016. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/history.html>

Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu. *Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR* [online]. 2018. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>

14 Seznam tabulek

Tabulka 1 Jsi žákem.....	39
Tabulka 2 Setkání s událostí.....	39
Tabulka 3 Účast na přednášce o PO a OOB	39
Tabulka 4 Číslo evropského tísňového volání.....	40
Tabulka 5 Ohlášení požáru	40
Tabulka 6 Informace tísňového volání	40
Tabulka 7 Nebezpečí zneužití tísňových linek	40
Tabulka 8 Postup sebe-uhašení.....	41
Tabulka 9 Ošetření popálenin	41
Tabulka 10 Hašení zařízení pod elektrickým proudem	41
Tabulka 11 Správné přiřazení tísňových čísel ke složkám IZS.....	41
Tabulka 12 Trvalý tón sirény v délce 140 vteřin znamená.....	42
Tabulka 13 Do evakuačního zavazadla nepatří	42
Tabulka 14 Pohyb v zakouřené místnosti.....	42
Tabulka 15 Domácí únikový plán.....	42
Tabulka 16 Jsi žákem.....	43
Tabulka 17 Setkání s událostí.....	43
Tabulka 18 Účast na přednášce o PO a OOB	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 19 Číslo evropského tísňového volání.....	44
Tabulka 20 Ohlášení požáru	44
Tabulka 21 Informace tísňového volání	44
Tabulka 22 Ohňový trojúhelník.....	44
Tabulka 23 Nejpoužívanější typy hasicích přístrojů	45
Tabulka 24 Hasicí přístroj na požáry zařízení pod elektrickým proudem.....	45
Tabulka 25 Signál všeobecná výstraha.....	45
Tabulka 26 Reakce po zaznění všeobecné výstrahy	46
Tabulka 27 Základní složky IZS.....	46
Tabulka 28 Obsah evakuačního zavazadla	46
Tabulka 29 Ošetření tepenného krvácení	47
Tabulka 30 Hašení druhé osoby	47

15 Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník 1. stupeň ZŠ

Příloha č. 2 Dotazník 2. stupeň ZŠ

Dotazník pro 1. stupeň ZŠ

Dobrý den, jmenuji se Jan Raška a jsem student Univerzity Palackého v Olomouci. Na Pedagogické fakultě studuji obor Pedagogika – veřejná správa. Chtěl bych Tě poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Olomouckém kraji“.

Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečti a následně u každé otázky vyber jednu odpověď. Vybranou odpověď označ křížkem, nebo postupuj podle pokynů v závorce. Dotazník je anonymní.

1. Jsi žákem:

- 2. třídy
- 3. třídy

2. Setkal ses s nějakou událostí, kterou řešili hasiči, police, nebo záchranka (např. požár, dopravní nehoda, úraz)?

- Ano
- Ne

3. Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy o požární ochraně a ochraně obyvatelstva?

- Ano
- Ne

4. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

- 156
- 112
- 999

5. Jak ohlásíš požár na linku tísňového volání hasičů 150?

- SMS zprávou
- Voláním pomocí telefonu
- Pomocí aplikace HASIČI

6. Jaké informace sdělíš při volání na linku tísňového volání?

- Co se stalo, adresu svého bydliště, kolik je ti let
- Kdo volá a proč
- Co se stalo, kde se to stalo, kdo volá

7. V čem je nebezpečné zneužití linek tísňového volání?

- Může dojít k zbytečnému výjezdu hasičů, policie, nebo záchranky a tím k oddálení jejich pomoci tam, kde budou skutečně potřeba
- Může dojít k přetížení a výpadku linek tísňového volání
- Může mě někdo vidět a nahlásit to ve škole, nebo rodičům

8. Jaký je doporučený postup sebe-uhašení v případě vznícení oděvu

- Utíkej k nejbližšímu zdroji vody
- Zastav se – lehni si – kutálej se
- Plácej postižené místo rukama, dokud se nepodaří oděv uhasit

9. Jak ošetříš drobnou popáleninu?

- Chlazením postiženého místa pod tekoucí vodou
- Zavázáním postiženého místa obvazem
- Namazáním postiženého místa jakoukoliv mastičkou

10. Zařízení pod elektrickým proudem se nesmí hasit:

- Vodním hasicím přístrojem
- Práškovým hasicím přístrojem
- Sněhovým hasicím přístrojem

11. Přiřaď k sobě správně tísňová čísla a složku integrovaného záchranného systému

(správné možnosti spoj k sobě čarou)

- 150 Záchraná služba
- 158 Hasiči
- 155 Policie

12. Zazní-li první středu v měsíci siréna trvalým tónem v délce 140 vteřin, znamená to:

- Nebezpečí povodně
- Zkoušku sirén
- Požární poplach

13. Do evakuačního zavazadla nepatří:

- Léky
- Balená pitná voda
- Mražené potraviny

14. V zakouřené místnosti je lepší se pohybovat:

- Při zemi a podél zdi
- Rychle
- Plazit se

15. V domácím únikovém plánu – DÚP, musí být znázorněno:

- Zařízení uzávěru vody, plynu a elektřiny
- Místo setkání
- Kolik místností je v domě

Ještě jednou si své odpovědi zkontroluj.

Děkuji Ti za tvůj čas, který jsi věnoval vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník pro 2. stupeň ZŠ

Dobrý den, jmenuji se Jan Raška a jsem student Univerzity Palackého v Olomouci. Na Pedagogické fakultě studuji obor Pedagogika – veřejná správa. Chtěl bych Tě poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Olomouckém kraji“.

Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečti a následně u každé otázky vyber jednu odpověď. Vybranou odpověď označ křížkem. Dotazník je anonymní.

1. Jsi žákem:

- 6. třídy
- 7. třídy

2. Setkal ses s nějakou událostí, kterou řešili hasiči, police, nebo záchranka (např. požár, dopravní nehoda, úraz)?

- Ano
- Ne

3. Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy o požární ochraně a ochraně obyvatelstva?

- Ano
- Ne

4. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

- 156
- 112
- 999

5. Jak ohlásíš požár na linku tísňového volání hasičů 150?

- SMS zprávou
- Voláním pomocí telefonu
- Pomocí aplikace HASIČI

6. Jaké informace sdělíš při volání linku tísňového volání?

- Co se stalo, adresu svého bydliště, kolik je ti let
- Kdo volá a proč

- Co se stalo, kde se to stalo, kdo volá

7. Vyber součásti „Ohňového trojúhelníku“

- Kouř, světlo, teplo
- Vzduch, zápalná teplota, hořlavá látka
- Plyn, nebezpečná látka

8. Nejpoužívanějšími typy přenosných hasicích přístrojů podle druhu hasiva jsou:

- Vodní, pěnový, prachový, sněhový
- Vodní, pěnový, práškový, sněhový
- Vodní, pískový, halonový, ledový

9. Který přenosný hasicí přístroj použiješ při požáru zařízení pod elektrickým proudem?

- Vodní hasicí přístroj
- Pěnový hasicí přístroj
- Práškový hasicí přístroj

10. Signál „Všeobecná výstraha“, který slouží k varování obyvatelstva má podobu:

- Trvalého tónu sirény, po dobu 60 s
- Kolísavého tónu sirény, po dobu 140 s
- Přerušovaného tónu sirény, po dobu 25 s

11. Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“, který slouží k varování obyvatelstva je nutné:

- Zavolat na linku tísňového volání a zeptat se, co se stalo
- Vyhledat vhodný úkryt, nejlépe ve sklepě
- Zapnout televizi, nebo rádio, vyčkat na informace o vzniklé mimořádné události a postupovat podle sdělených pokynů (utěsnit okna a dveře, připravit evakuační zavazadlo)

12. Vyber základní složky Integrovaného záchranného systému:

- Hasiči, policie, záchranná služba
- Armáda, hasiči, vodní záchranná služba
- Městská policie, plynárenská pohotovost, asistenční a odtahové služby

13. Urči obsah evakuačního zavazadla:

- Zápalky, svíčka, noviny nebo kniha na čtení, kapesní nůž, příbor a miska na jídlo
- Spací pytel, pyžamo, teplé ponožky, rukavice, svítilna, počítač
- Léky, osobní doklady, cennosti, trvanlivé potraviny, pitná voda, toaletní a hygienické potřeby, náhradní oděv, obuv, přenosné rádio, náhradní baterie, svítilna, hračka pro zabavení dětí

14. Jak ošetříš tepenné krvácení?

- Přiložením tlakového obvazu na ránu, případně použitím škrtidla na postižené končetině
- Nijak, krvácení se samo brzy zastaví
- Zасыпáním speciálním práškem, který najdu v lékárnice

15. Jak se zachováš, vznítí-li se na někom oděv?

- Uhasím postiženého přineseným hasicím přístrojem
- Postiženého přikryji tím co je po ruce (deka, část oděvu) a zabráním tak přístupu vzduchu
- Strhnu z postiženého co nejrychleji hořící oděv

Ještě jednou si své odpovědi zkontroluj.

Děkuji Ti za tvůj čas, který jsi věnoval vyplnění tohoto dotazníku.